

Megjelent: az ELTE Pedagogikum támogatásával

az iskolakultúra 2009/1-2 melléklete

A laikus pedagógiai nézetek megjelenése az interneten

Az internet mind szélesebb körű térnyerésével új problémák és kérdések merülnek fel. Az eddig jórészt szóban terjedő laikus pedagógiai vélekedések internetes megjelenése jóval messzebbre mutat, mint a laikus nézetek csupán formai megváltozása. Néhány nagy port kavart pedagógiai vonatkozású esemény interneten tapasztalható reakcióit elemezve a következő kérdésekre keresem a választ: Miben különböznek a szóban és az interneten terjedő laikus nézetek? Megfigyelhetők-e olyan jellegzetességek, melyek az internetes vélekedésekre jellemzőek?

A laikus pedagógiai vélekedések sajátosságai

A hétköznapi (laikus) pedagógiai nézetek az egyén gondolkodásának természetes velejárói. Igaz ez a pedagógusokra és a pedagógiai szempontból „laikusokra” egyaránt. Természetesen érdekes kérdés az is, kit tekintünk igazán laikusnak. A szülő, bár nem professzionális pedagógus, mégis gyermekneveléssel foglalkozik. A pedagógusok pedig akár magánemberként, akár pedagógusszerepükben tevékenykedve sokszor cselekszenek úgy, hogy az ellentétben áll a tanult vagy professzionális pedagógiai elméletekkel. (Nem témája ennek a munkának, de igen érdekes kérdés a laikus nézetek jelenléte, aránya a napi pedagógiai gyakorlatban, illetve azon esetek elemzése, amikor a tanult és a laikus elméletek ellentétben állnak egymással.) A laikus nézetek hatásmechanizmusa nem egyértelmű és nehezen vizsgálható. Nehéz behatárolni ugyanis, mi egy-egy vélekedés forrása, eredete, s az egyén adott cselekedetét mennyiben befolyásolta. Tovább nehezíti a kutató dolgát az a tény, hogy a laikus nézetek nem gyűjthetők össze a professzionális pedagógiai tudáshoz hasonló rendszerekben, továbbá folyamatosan változnak. A rendszerben való értelmezhetőséget nagyban gátolja az is, hogy tulajdonképpen nem is alkotnak valódi rendszert. Hétköznapi példákban s az ezekből alkotott általánosításokból tevődnek össze, azonban ezek az elvonatkoztatások nem feltétlenül valódi ok-okozati összefüggésekből adódnak:

A vizsgára szépen felöltözve kell menni, mert akkor jobb jegyet kapok. (Laikus vélekedés: a tanuló megítélését a kedvező külső pozitív irányba befolyásolja.) Jelest kaptam, tehát igaz az elméletem! (Valójában jól tudtam az anyagot, s a tanárt az öltözésem nem is befolyásolta.)

A laikus elméletek kialakulása sem egyértelműen tisztázott. Nyilvánvaló, hogy az egyént ért hatások folyamatos elemzéséből, kiértékeléséből származik. De, mint az előző példából látható, sokszor már maga a példa elemzése is hibás következtetést tartalmaz, ráadásul nem mindig általánosíthatók az egyedi esetek. Közrejátszanak más személyek példái, illetve az általuk elmondott esetek s az azokra bekövetkező reakciók (melyek a közvetettségéből adódóan sokszor torzulnak).

A barátom gyerekei sosem nézhetnek tévét, ezért nagyon szeretnek olvasni. Tilos a számítógéphez nyúlniuk, de nem is akarnak, mert gyönyörűen rajzolnak, ez jobban érdekli őket. Ez az információ barátom elmondása alapján áll a rendelkezésünkre. Valójában a gyerekek, amikor nem otthon vannak, azonnal tévét szeretnének nézni, és mágnesként vonzza őket a számítógép.

A példa tehát nem is igazolja a laikus vélekedést, ám alkalmazója hisz benne és a valószínűséget a vélekedésnek megfelelően torzítja (legtöbbször nem is tudatosan).

A laikus nézetek azonban általában kinyilatkoztatásként jelennek meg, s használói oly mélyen hisznek bennük, hogy igen nehéz „lebontani” azokat. Ennek oka valószínűleg a mindig „kéznél lévő” példa:

„Engem is megvert néha az apám, mégis sikeres ember vagyok, a gyerekeim is azok. Egy-két pofon ma sem ártana az iskolában!” (Lásd még később!)

Sokszor tapasztalható, hogy a laikus nézetekkel szembeállított tudományos érvrendszer

hatástalan marad. (Hiába olvas kísérleti bizonyítékokról, felmérésekről, külföldi példákról, pszichológiai érvekről a laikus nézetet alkotó használó ember, a laikus nézet általában megmarad, esetleg még meg is erősödhet.)

Összefoglalva érdemes áttekinteni a laikus nézetek jellemző sajátosságait (Hunyady, M. Nádasi és Trencsényi, 2006):

- csak az egyénre jellemző,
- a gyakorlati problémák megoldásához közvetlenül alkalmazható,
- hitek, vélemények, ismeretek keverednek benne, érzelmekkel átszőtt,
- elemei nem feltétlenül alkotnak koherens rendszert,
- megmarad a szóbeliség szintjén, döntően a köznyelv szókincsével fejeződik ki,
- általánosításként fogalmazódik meg,
- általában egyokúságot feltételez,
- megkérdőjelezhetetlen igazságtartalomként fejeződik ki,
- a családon belül hagyományozódik, nehezen változik
- az adott történelmi, társadalmi, kulturális körülményekhez való viszonya ritkán tudatos.

A laikus elméletek kialakulása az egyént ért hatások folyamatos elemzéséből, kiértékeléséből származik. Sokszor tapasztalható, hogy a laikus nézetekkel szembeállított tudományos érvrendszer hatástalan marad. A laikus nézetek az egyénre jellemzőek, hitek, vélemények, ismeretek keverednek bennük, érzelmekkel átszőttek, elemei nem feltétlenül alkotnak koherens rendszert, megmaradnak a szóbeliség szintjén, általánosításként fogalmazódnak meg, általában egyokúságot feltételeznek, megkérdőjelezhetetlen igazságtartalomként fejeződnék ki, a családon belül hagyományozódnak, nehezen változnak, az adott történelmi, társadalmi, kulturális körülményekhez való viszonyuk ritkán tudatos.

A laikus vélemények megjelenése az interneten

Napjainkban, az információs társadalom kialakulásának és fejlődésének időszakában olyan formájú és tartalmú laikus nézetekkel is találkozhatunk, melyek a fenti jellemzőket

megváltoztatják, s olyan sajátos helyzeteket idézhetnek elő, ahol a laikus és professzionális nézetek „összecsúszhatnak”, laikus nézetek professzionális köntösben tűnhetnek fel. Ez óriási veszélyeket is rejt, hiszen a professzionális formában megjelenő laikus nézetek ezáltal széles körben elfogadottá válhatnak.

A jelenség okai a megváltozott kommunikációs szituációkban kereshetők. Az internet térnyerésével olyan kommunikációs formulák jönnek létre, melyek segítségével a nézetek igen gyorsan nagyon sok emberhez juthatnak el. Ez egyszerre negatív és pozitív jelenség; mindig az adott információ dönti el, hogy ezt veszélyforrásként vagy pozitívumként értékeljük. Az azonban egyértelmű, hogy az előbb idézett jellemezők közül néhány

merőben más értelmet nyer az információs társadalom kommunikációs hatásrendszerében. (Például „megmarad a szóbeliség szintjén, döntően a köznyelv szókincsével fejeződik ki”). A különböző internetes fórumok témája gyakran a napi pedagógiai valóság. A fórumhozzászólók laikus nézetei már nemcsak szóban, hanem írásban is terjednek. Még hozzá igen gyorsan és igen nagy létszámú felhasználó számára elérhető módon. A laikus nézet megjelenik a monitoron, írott formában, nemegyszer szerkesztve. A problémát nem kizárólag gyors terjedése jelenti. Az adott fórumban, az adott közegben és szituációban a hozzászólás megmarad a laikus vélekedés szintjén. A megjelenés formája azonban befolyásolhatja annak vélt valóságértékét, az információ élnkségét.

„Az információ élnksége az egyik olyan tényező, mely mind az észlelt, mind a felidézett információt befolyásolja. A kutatások megmutatták, hogy amikor élénk és kevésbé élénk információk versengenek figyelmünkért, becsléseinkre és ítéleteinkre gyakran nagyobb befolyást gyakorol az élénk információ még akkor is, ha a kevésbé élénk megbízhatóbb, potenciálisan több információt hordoz.” (*Nisbett és Ross, 1980; Taylor és Thompson, 1989; mindkettőt idézi: Atkinson, 1994*)

Mi érthetünk jelen esetben élénk információ alatt? A média által közvetített, elektronikus formában megjelenő információk, beleértve a számítógép által közvetített kommunikációs helyzetekben (CMC, Computer Mediated Communication) megjelenő információkat, mindenképpen élénknek tekinthetők. Látható tehát, hogy például a fórumokban megjelenő laikus vélekedések egyrészt lejegyzett formájuk, másrészt élénkebb voltuk miatt nagyobb vélt igazságértékkel bírnak a szóban terjedő nézetekkel szemben.

Ezáltal új megvilágításba kerülhetnek a laikus nézetek: formájukban professzionálisabbá válnak, s igen gyorsan nagy közönséghez jutnak el. Ennek hatása kettős lehet: egyrészt erősebb pólust alkothatnak a professzionális nézetekkel szemben, másrészt sokkal hatékonyabban épülhetnek be más személyek laikus nézetrendszerébe. Mindkét hatás igen jelentősnek látszik.

Érdeemes megvizsgálni kicsit részletesebben, milyen formákban, mely színtereken jelenhetnek meg a laikus nézetek az interneten. Néhány terület, ahol gyakran fogalmazódnak meg a neveléssel, tanítással, iskolarendszerrel, a tudás tartalmával és forrásaival kapcsolatos naiv nézetek:

- blogok (internetes naplók),
- adott témában létrehozott fórumok,
- spontán hozzászólások valamely neveléssel-oktatással kapcsolatos esemény témájában (például egy hírhez kapcsolódva),
- professzionális formában megnyilvánuló laikus vélekedések (laikusok által létrehozott pedagógiai témájú portálok, weblapok),
- webes kérdőívek, szavazások pedagógiai témáról vagy valamely neveléssel-oktatással összefüggő esemény kapcsán.

Konkrét esetek és a velük kapcsolatos hozzászólások bemutatása, elemzése

A továbbiakban néhány példán keresztül szeretném vizsgálni a laikus nézetek jelenlétét, természetét és azt, hogy vajon ugyanazok a jellemzők igazak-e rájuk, mint a szóban terjedő naiv pedagógiai vélekedésekre.

Példaként olyan témákat, eseményeket választottam, melyek nagy visszhangot keltettek a pedagógiai szempontból laikus népszerűség körében, s jó alkalmat adnak a laikus vélekedések kifejtésére, bemutatására.

A közelmúlt talán leginkább közérdeklődésre számot tartó pedagógiai vonatkozású eseménye a „tanárverés” néven híressé/hírhedté vált eset volt. Az internetnek igen nagy szerepe volt abban, hogy az esemény eljutott a legszélesebb közönséghez, ugyanis az egyik nyilvános videómegosztó oldalra felkerült az órán mobiltelefonnal készített (így

igen rossz minőségű) videófelvétel. Ezáltal jóval többen formálhattak és formáltak is véleményt az eseménnyel kapcsolatban. Érdekes azonban, hogy itt már bizonyos torzulást is megfigyelhettünk a fentebb említett közvetett véleményformálással kapcsolatban: sokan úgy nyilvánítottak véleményt az esetről az egyes fórumokon, hogy magát az eseményt (az arról készített videófajlt) nem látták, csak mások elmondása alapján szereztek információt. Természetesen a cselekmény súlyát ez nem csökkenti, de a véleményalkotás szempontjából mégis döntő jelentőségű lehet.

Az esettel kapcsolatban számos spontán fórum jött létre, de néhány professzionális terület is foglalkozott a kérdéssel az interneten. Példaként néhány tipikusnak mondható hozzászólást idéznék egy népszerű és látogatott fórumból.

Az internet térnyerésével olyan kommunikációs formák jönnek létre, melyek segítségével e nézetek igen gyorsan nagyon sok emberhez juthatnak el. A megjelenés formája azonban befolyásolhatja annak vélt valóságértékét, az információ élenkségét. Ezáltal új megvilágításba kerülhetnek a laikus nézetek: formájukban professzionálisabbá válnak, s igen gyorsan nagy közönséghez jutnak el. Ennek hatása kettős lehet: egyrészt erősebb pólust alkothatnak a professzionális nézetekkel szemben, másrészt sokkal hatékonyabban épülhetnek be más személyek laikus nézet-rendszereibe. Mindkét hatás igen jelentősnek látszik.

Fontosnak tartom, hogy a hozzászólásokat az eredeti formájában, az eredeti helyesírással közöljem, mert sokszor ez utalhat a hozzászólóra is. Természetesen a kiválasztásnál nem vettem figyelembe a trágár, uszító hozzászólásokat. A fórumokon általában működik egy vagy több moderátor, akik kiszűrik az ilyen hozzászólásokat. Valószínűleg a küszöb az egyes értelmezéseknek megfelelően más és más volt.

Néhány tipikusnak mondható hozzászólás:

„Engem ez végtelenül felháborít én, mind az igazgatónőt, mind a kis védencét páros lábbal rúgnám ki az iskolából, mert ilyen értékrend uralkodik már ott?

Lehet egy tanárt kigúnyolni, mert öreg és felé rúgni, meg röhögni rajta?”

„Igenis, drákói szigorral kellene eljárni. A gyereket azonnal kirúgni és javítóintézetbe küldeni.

Meddig nézzük még el tétlenül az ilyen eseteket?

Ha nem vigyázunk, még belegondolni sem merek, hogy hova jut ez a társadalom.”

„Rengeteg ilyenről hallok, ugyanis a tanárok kezében nincs semmilyen eszköz, amivel tudnának hatni a gyerekre.”

„Ez igaz! a miidőnkben a tanár méterrúddal vert el mindenkit egy hüje miatt. Otthon nem is mertünk panaszkodni mert kaptunk olyat csak úgy zörgött a fejünk. Akkor még volt becsülete a tanárnak. Most sajnos ez a csuda nagy szabadság vissza út a felnőttekre.”

„Egy általános, mindent átfogó erózió van ma Mo-on. Ez mindenhol meglátszik.”

A hozzászólások szinte mindegyike mélységesen elítéli a cselekedetet, de egyúttal megoldási javaslatot is nyújtanak. Ez igen jellemző sajátossága a laikus nézeteknek: konkrét cselekvéseket határoznak meg, a gyakorlati problémák megoldásához közvetlenül alkalmazhatók. Szinte minden hozzászóló ad ilyen tanácsot, s ez szinte minden esetben a kemény fellépést, nemegyszer a testi fenyítést célozza. Érdekes, hogy megfigyelhető valamiféle „fórumhangulat”, mely egyértelműen az elkövető gyermek ellenében hat, de nem mondható, hogy a tanár, illetve az iskolavezetés mellett. Általános a „mindenki hibás” vélekedés, s valamilyen külső, össztársadalmi okot jelölnek meg, meglehetősen leegyszerűsítő módon. (Itt is gyakori az „egész társadalom hibás” álláspont.)

A következő téma szintén egy konkrét esethez kötődik, de nem magyar példa, a magyar internetezők szintén egy videómegosztó oldalon látható videórészletből értesülhettek az eseményről. Egy német televízió (a magyar Megasztárhoz hasonló) énekes tehetségkutató műsorában egy fiatal fiú igen gyenge teljesítményt nyújtott, szinte minden olyan adottságot nélkülözve, mely a képernyőn való fellépéshez szükséges. A zsűri egyik tagja kinevette, a másik eléggé becsmérlően nyilatkozott a „produkcióról”. A fiú erre szabályos rohamot kapott, sírt, később a földre vetette magát. A zsűri egyik tagja, egy hölgy igyekezett megnyugtanni, később behívták a fiú nézőtőren lévő édesapját is. Érdekes, hogy a német televízió nem szakította meg az adást, egyenesben láthatták a nézők a teljes folyamatot. Később lábra kaptak olyan vélekedések is, miszerint a jelenetet megrendezték, illetve nem tettek meg mindent azonnali lezárására. A feltételezés szerint ez is szenzációként jelentkezik és magasabb nézőszámot generál. Ennek igazságértékét nem lehet ellenőrizni, ám a téma szempontjából nem is tartottam lényegesnek. Egy esemény és az arra vonatkozó laikus vélekedések vizsgálata volt a cél. Az előző esethez hasonlóan kiemelve néhány tipikus véleményt, szintén az eredeti formájában adom közre:

„Ráadásul emiatt a srác miatt van balhé Németországban. Hogy miért alázták így meg és miért ment adásba. Szerintem nem kapott olyan durva beszélásokat, egyszerűen hisztériás a kölyök.....”

„Szegény srácnak még sok gondja lesz életében. Apuci valószínűleg sosem szembesíti a valósággal, aztán amikor valaki megette, rögtön összeomlott. Komoly problémái lehetnek minden téren.”

„Egyébként nem csak a környezet a hibás, az igazi bűnös ez a mai média. Mindenféle értékrend felborult, ma már mindenki fotós, zenész, műsorvezető, stb.”

„Szülői felelősség! Talán a papája megmondhatta volna neki korábban, hogy kisfiam, nincs hangod, nincs ritmusérzéked, nem tudsz énekelni. Szerintem abszolút nem a zsűri tehet róla.”

A hozzászólások itt már árnyaltabb képet mutattak. A felelősség szintén központi kérdés. Itt azonban már kevésbé egységesek a hozzászólók, minden résztvevő felelőssége felmerül: a médiáé, a szülőké, a zsűrié, a fiúé, és természetesen itt is megjelenik a teljes társadalom felelőssége. Az árnyaltabb kép szerintem leginkább az alacsonyabb szintű érintettségnek tudható be, ugyanis az eset nem Magyarországon történt (bár akár itt is történehetett volna), a fórumrésztvevők számára így talán távolabbinak tűnik. Az érvrendszer, mellyel a laikus nézetek kifejtését kísérik a hozzászólók, lényegesen differenciáltabb. Ez megerősíti azt a laikus nézetekre vonatkozó jellemzőt, miszerint ezek a nézetek a gyakorlatból táplálkoznak, tapasztalatokon alapulnak. A médiával kapcsolatban szinte mindenki (de az internetet használó réteg mindenképpen) mindennapi tapasztalatokkal rendelkezik. Valószínűleg ezért differenciáltabbak az ezzel kapcsolatos laikus vélekedések is. A tanárverés témájában az egyedüli személyes tapasztalatok a saját iskolaévek emlékei lehetnek, melyek azonban már távolabbinak tűnhetnek.

A harmadik téma némileg különbözik az előző kettőtől. Egyrészt nem spontán szerveződő fórumról van szó, hanem pedagógiai témákban kimondottan adatgyűjtés céljából indított fórumról. Az indító a problémafelvetésből következtethetően nem tekinthető laikusnak, bár talán abban hibázott, hogy helyenként kimondottan szakmai tudást is feltételező kérdéseket tett fel a széles közönségnek. (Feltéve, hogy nem éppen laikus vélekedések gyűjtése volt vizsgálatának célja.)

A másik különbség a kérdésfeltevésben rejlik: nem spontán véleményeket vár az indító, hanem konkrét kérdésekre vár választ. Hogy mégsem webes kérdőívvel állunk szemben, azt az mutatja elsősorban, hogy a legtöbb hozzászóló csak egy-egy kérdést ragad ki, s arra részletesen kifejtett választ ad. A válaszadók között megjelenik egy feltételezhetően professzionális mag (gyakorló pedagógusok), ez azonban az anonimitásból adódóan csak feltételezés. (Szaknyelvhasználat, naprakész, konkrét, oktatással kapcsolatos tény-

szerű ismeretek adták a feltételezés alapját.) Igyekeztem ezt a réteget nem figyelembe venni a laikus nézetek elemzésénél, bár megjegyezném, hogy náluk igen gyakran keveredtek a laikus és a professzionális nézetek.

Elősként a legáltalánosabb kérdésre adott hozzászólások: Mi a baj a magyar közoktatással?

„Ma a cél ugyanaz mint amerikában: rengeteg funkcionális analfabétát képezni, akik a speciális munkafeladatokon kívül, maximum Tv-t nézni, chips-et rágni, lefeküdni, felkelni képesek, majd kezdeni az egészséget előlről!”

„Vagy mikorra szabadulunk meg az oktatást ellepő, tehetségtelen, sehova máshova fel nem vett kényeszerdiplomás tanároktól, ha még most meg is emeljük a semmi munkájukért, illetve rombolásukért a fizetésüket! Előbb nem ki kellene válogatni a legalább 50% alkalmatlant.”

„No, eszembe jutott a sógornőm, aki gyakorlatilag nem tud olvasni, pedig nagyjából velünk egyidős. De igazából nem jelent számomra elégtételt, hogy tudok valakit, aki a hagyományos módszerrel nem tanult meg olvasni; az bajom, hogy képtelen vagyok egyetlen üdvözítő módszerben hinni. Vannak gyerekek, akiknek ez a legjobb, és bizonyára sokan vannak – és vannak olyanok is, akiknek más kell.”

Itt szintén megjelenik az egész társadalom felelőssége, azonban a leggyakrabban a második hozzászólás nézetrendszere dominált: az oktatás hibáiért a pedagógusok a felelősek.

Szintén jellemző eset, amikor a hozzászóló egy konkrét esetből kiindulva (a gyakorlatilag analfabéta sógornő esete) általánosít a közoktatás egészére. Ez ugyancsak jellemző a laikus nézetekre, amelyek igen gyakran általánosításként fogalmazódnak meg.

A továbbiakban a hozzászólók a következő kérdésekkel kapcsolatban nyilváníthattak véleményt:

– Ti mivel magyaráznátok a magyar gyerekek rossz teljesítményét a nemzetközi felméréseken?

– A túlfeszített tempó az oka az olvasásértési gondoknak?

– Az alsó tagozatos gyerekek tényleg csak akkor teljesítenek jól, ha a szülők intenzíven segítik őket otthon?

– Mivel magyarázzátok, hogy számos országban úrrá lettek az olvasásértési gondokon, miközben nálunk nem változott semmi?

– Lehet-e ugyanúgy tanítani ma, mint tíz vagy húsz éve? Új gyerekek – régi módszerek?

– Kiket és miért nem szeret a tanító néni? Milyen a „jó” gyerek?

– Hány elsős legyen egy osztályban?

A válaszok döntően csak néhány kérdés köré csoportosultak. (A kérdések nagyobb része feltételez valamilyen háttértudást vagy irányultságot, valószínűleg ezért nem választak rájuk.) Szintén kiemelve a jellemző vonulatokat közreadok néhányat:

„Ma már egyre nagyobb a feszültség különböző okok miatt, és ritkán él a régi jó bizalom, és felelősség kérdése, ahol mindkét rész felel a gyermekekért. A pedagógusnak kevesebb fegyverkezési lehetősége van, a szülőknek, meg (valamiért) kevesebb idejük a gyerekekre.”

„Gondoljunk bele, hogy egy 45 perces órán, ha csak olvasunk, a 25 fős osztályban nem jut 2 perc egy tanulóra. A házi feladat mennyiségét szabályozzák, a szülőknek sincs elég ideje, és valljuk be, sokszor türelme a farszító napja után gyakorolni.”

„Picit túl van hisztizve ez az olvasási dolog, én úgy kerültem be a suliba, hogy nem tudtam olvasni, mégis tudtam már novemberre, pedig nem vagyok zseni, csak egy átlaggyerek voltam.”

„A legfőbb probléma, hogy az állam szervez a tanárok számára költséges módszertani órákat, de ezeket olyan emberek tartják, akik soha nem tanítottak életükben és a módszer a legtöbb esetben csak elméletben működik.”

„Az elsősök nagyon eltérő képességekkel kerülnek be az iskolába. Van aki már önnállóan beköti a cipőfűzőjét, van akinek a tanító tanítja meg.”

„Különbözik minden osztálynál és minden diáknál más módszer válik be. Ezeknek a módszereknek az alkalmazását csak több éves tanítási gyakorlattal lehet megtanulni.”

A hozzászólásokat áttekintve látható, hogy itt már megjelenik a szaknyelv alkalmazása, bár nem megfelelő módon. Ez talán már a médiának, illetve az internetnek köszönhető: a laikusok is egyre gyakrabban tüntetik fel nézeteiket professzionálisnak tűnő formában, s ez megnehezíti a professzionális és laikus nézetek elkülönítését. Például látható, hogy a hozzászóló, bár használja a módszertan szót, nem igazán van tisztában a jelentésével. Vonatkozik ez a módszer szóra is. Gyakran használják a laikus nézetek szóbeli (valamint esetünkben írásbeli) megfogalmazásánál az egyéni bánásmód, az egyéni adottságok figyelembe vételének szinonimájaként. Nyilván erre gondolhatott a fórumhozzászóló, nem az egy tanítási órán szimultán alkalmazott, az osztálylétszámnak megfelelő számú módszerre.

Többször találkozhatunk azzal a laikus nézettel, hogy megfelelő módon tanítani csak több éves gyakorlattal lehet. Ez a nézet képezi az egyik alapját a pályakezdő vagy fiatal pedagógusokkal szembeni szülői bizalmatlanságnak.

Érdekes a 25 fős osztályról és az olvasásgyakorlásról szóló hozzászólás. A többes szám 3. személyű megfogalmazás (olvasunk) azt sugallja, hogy gyakorló pedagógus is írhatta a sorokat. Reméljük, mégsem, ugyanis a fejenként két perc olvasás minden tanulónál az egész tanítási órán keresztül hajmeresztő megoldásnak tűnik. Inkább egy laikus képzelheti el így az olvasás gyakorlását, hiszen ő nem is ismerheti az olvasásgyakorlás módjait, nyilván a laikus elméletekben igaz csak az, hogy a tanulóknak egymás után kell olvasniuk, s az egész óra folyamán ugyanaz a gyakorlási mód valósul meg. Ugyanez igaz a házi feladattal kapcsolatos állításra. Nyilván a közelmúlt nagy vihart kavart, majd elhalt kezdeményezésére gondolt a hozzászóló, a hétfégi házi feladatok tilalmára vonatkozó javaslatra. Érdekes, de a laikusok jelentős része azt hiszi, ez már törvényerejű rendelet, hétfégre nem adhatnak leckét a tanárok.

Általános tapasztalatok a hozzászólásokkal kapcsolatban

Érdemes megvizsgálni a fórumhozzászólások elemzésekor tapasztalható tendenciákat. A fórumhozzászólók természetesen egyéni véleményeket fogalmaznak meg, ám bizonyos hozzászólás-mennyiség után körvonalazódik valamiféle „fórumvélemény”.

A „tanárveréssel” kapcsolatos fórumvélemény az, hogy kemény eszközökkel, akár testi fenyítéssel kell elejét venni a hasonló esetek elterjedésének, melynek kialakulásáért elsősorban az iskola, az iskolavezetés és az egész társadalom a felelős, természetesen a tanulón kívül.

A német televízióban lezajlott botrányal kapcsolatban a fórumvélekedés az, hogy a fiú megérdemelte, amit kapott, hiszen valóban tehetségtelen, ráadásul ennek ellenére vállalta a megmérettetést. De emellett felelősség terheli a médiát is. (És érdekes módon magát a zsűrit szinte felmentik.)

Az iskolával, szövegértéssel, a tudás tartalmával kapcsolatos fórumvélekedés elsősorban a tanárok hozzáállásában és képzettségében találta meg a probléma okát, de az egész társadalom felelősségét is felvetik.

Érdekes a társadalom felelősségének a kérdése, amely igen sok laikus vélekedésben megjelenik. Megfogalmazói nyílán azt az aspektust is figyelembe veszik, hogy a társadalom igen sok emberből áll, általában tehát egy arcnélküli sokaság. Azt, hogy maguk a laikus vélekedés megfogalmazói is a társadalom részei, gyakran elfelejtik. Manapság sajnos általános jelenség, hogy ha valaminek nem találjuk az okát, vagy megtaláltuk, de az számunkra kellemtelen, akkor az egész társadalom felelősségére hivatkozunk. Másrészről a társadalom, társadalmi folyamat, társadalmi felelősség szavak rendkívül sokat használt és divatos kifejezések a laikus elméletekben, melyek pontos ismeretük nélkül is jól alkalmazhatók.

A tapasztaltak okai a következő jelenségek lehetnek: a normatív befolyás jelensége (Atkinson, 1994, 558.), mely kimondja, hogy a csoporttagok véleményei általában elmoz-

dulhatnak a csoport (vélt) álláspontjának irányába. A csoport vélt álláspontja körülbelül 10–15 hozzászólás után már körvonalazódik. Igaz ez akkor is, ha egy fórumközösséget a szó pszichológiai értelmében nem tekinthetünk igazán csoportnak.

A másik jelenség, melyet leginkább a „tanárveréssel” kapcsolatban tapasztalhattunk, a csoportpolarizáció (*Myers és Lamm*, idézi: *Atkinson*, 1994): a csoport véleménye szélsőségesebb, mint a tagok egyéni véleményei. Vonatkozik ez elsősorban az iskolai testi fenytés visszaállítására, melyet a hozzászólók egy része egyéni szituációban, kilépve az anonimitás keretei közül valószínűleg nem vállalna.

Itt ismét felvetődik, hogy egy fórumközösség mennyiben tekinthető csoportnak. A közös érdeklődés magának a fórumnak a témájából következően mindenképpen adott, a közös célnak a fórum indításakor deklarált, illetve adottnak vélt probléma megoldását tekinthetjük. Valódi megoldás (például konszenzus) azonban igen ritkán születik. A csoporttagok közötti interakciók itt kizárólag a számítógép által közvetítve zajlanak (lásd CMC).

Érdekes tény továbbá, hogy igen-igen ritkán tapasztalhatunk olyan esetet, ahol a fórumtagok valamelyikének laikus nézetei

Igen-igen ritkán tapasztalhatunk olyan esetet, ahol a fórumtagok valamelyikének laikus nézetei megváltoznak a többiek hozzászólásainak hatására. Ha egy fórumon belül vita alakul ki, az szinte mindig két székertábor közötti, az álláspontoktól nem mozduló harccá alakul. Ha a hozzászólás egybeesik a saját elmélettel, az olvasó vélekedése ebbe az irányba mozdul el, ha ellenvéleményt olvas, azok az egyént nem győzik meg, vagy akár el is távolíthatják a hozzászólás tartalmától.

megváltoznak a többiek hozzászólásainak hatására. Ennek magyarázata kettős lehet. Egyrészt a laikus vélekedések mélyen gyökereznek, legtöbbször egyéni tapasztalatokon alapulnak, s ezáltal igazságértékükről alaposan meggyőződik tulajdonosa. Sokszor az egyes történetekben a nézet beigazolódását látják még akkor is, ha annak éppen más oka van. Ha egy fórumon belül vita alakul ki, az szinte mindig két székertábor közötti, az álláspontoktól nem mozduló harccá alakul.

A magyarázat a kognitív válasz-elmélet lehet (*Greenwood*, 1968, idézi: *Atkinson*, 1994): Ha a hozzászólás egybeesik a saját elmélettel, az olvasó vélekedése ebbe az irányba mozdul el, ha ellenvéleményt olvas, azok az egyént nem győzik meg, vagy akár el is távolíthatják a hozzászólás tartalmától!

Összegzés

Mindezek ismeretében az idézett három eset, valamint több, egyéb megfigyelt fórumtevékenység alapján a következők állapíthatók meg:

- A laikus vélekedések eklektikusak ugyan, de mindig kimutathatók uralkodó irányok (egy fórumon belül).
- Egy adott hozzászóló véleményének valamilyen irányú változása igen ritka, szinte kizárható egymás meggyőzése.
- A vélekedések meglehetősen egyszempontúak, leegyszerűsítők.
- A laikus vélekedések gyakran igen radikálisak.
- Nagyon gyakran megjelenik egy magát professzionálisnak deklaráló mag, amely moderálni vagy uralni próbálja a fórumot. Noha nézeteik messze nem professzionálisak, ám szóhasználatuk vagy vélt érintettségük szerintük erre predesztinálja őket.

A jövőben mindenképpen érdemes figyelemmel kísérni az internetet mint közeget, az azon fellelhető csoportok, közösségek oktatással-neveléssel kapcsolatos laikus vélekedéseit. Egyrészt, mert ez mind szélesebb tömegek vélekedéseit tartalmazza, másrészt, mert

ezek a fentebb vázolt hatásokból és jelenségekből adódóan eltérő irányokat mutathatnak, mint a csak szóban terjedő laikus vélekedések, harmadrészt a folyamatok ezek „professzionizálódásához”, illetve professzionális színezetben való feltűnéséhez vezethetnek. Igaz ez annak ellenére is, hogy ezek a nézetek tartalmuk alapján mégis megmaradnak a laikus nézetek szintjén.

Irodalom

Atkinson, R. L. (1994, szerk.): *Pszichológia*. Osiris – Századvég Könyvkiadó, Budapest.

Greenwald (1968): *Cognitive learning, cognitive response to persuasion, and attitude change* *Psychological Foundations of Attitudes*. Academic Press, New York.

Hunyady Györgyné – M. Nádaszi Mária – Trencsényi László (2006): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése: Pedagogikum a hétköznapokban és a művészetekben*. Bölcsész Konzorcium, Budapest.

Myers – Lamm (...): The group polarization phenomenon. *Psychological Bulletin*, 83. 602–627.

Nisbett – Ross (1980): *Human Inference: Strategies and Shortcomings of Social Judgment*. Engelwood Cliffs, Prentice-Hall.

Taylor – Thompson (1989): Stalking the elusive „vividness” effect. *Psychological Review*, 89. 155–181.

Wallace, Patricia (2002): *Az internet pszichológiája*. Osiris Kiadó, Budapest.

A Gondolat Kiadó könyveiből

Az emók: az érzékenyek szubkultúrája

Az emo hazánkban két-három éve jelen lévő ifjúsági szubkultúra. A szó maga az emotional szóból rövidült, melynek jelentése 'érzelmes, könnyen megható'. Az emók megjelenése gyakran sokkolóan hat nemcsak a felnőttekre, hanem saját kortársaikra is. A szembe lógó fekete hajjal, az erős sminkkel és a szűk, retro stílusú ruhákban megjelenő kiskamaszok az androgün külső miatt a legmegdöbbentőbbek: a fiúk ugyanúgy néznek ki, mint a lányok.

Az emo szubkultúra legfőbb terjedési színtere az internet. A magyar privi.hu-n emo kiskamaszok tucatjainak honlapjai találhatóak önjellegzéssel, versekkel, fényképekkel. Az emók lelkiállaga tükrözi a stílus jegyeit: ezek a serdülők gyakran depressziósak, és világfájdalmas hangulatukat nem egyszer erősítik kedvenc együtteseik dalszövegei. A depresszió, melynek háttérében gyakran családi problémák állnak, sajnos nem egyszer falcolásban realizálódik. Hasonlóan veszélyes játékot űznek a testileg-lelkiileg éretlen kiskamaszok a nemi szerepekkel is. Szülőknek és pedagógusoknak egyaránt meg kell érteniük az emók öntudatlan segélykiáltásait.

Az ifjúsági szubkultúrák

Noha a kamaszkort már a 18. század végén elkezdtek kutatni, csak a modern társadalmakban lett „az életút egyik különálló, mind hosszabb és jelentősebb szakasza” (Somlai, 1997, 101.). Gábor Kálmán és munkatársai a '90-es években elvégzett országos felméréseik alapján arra következtettek, hogy hazánkban is – akárcsak a világ nyugati felén – ifjúsági korszakváltásról beszélhetünk. A mindennapi élet gyökeresen átalakult; a régi értékek elvesztették szerepüket. Nagymértékben meggyengült a hagyományos szocializációs intézmények (család, iskola) fiatalokra gyakorolt hatása. Ezzel párhuzamosan azonban megnőtt a kortársi és a tömegkommunikáció által közvetített minták befolyása. A fiatalok életfelfogására és értékrendjére a média és a szórakoztatóipar van a legnagyobb hatással. Egyre inkább növekszik a konfliktus a felnőtt-társadalom és a serdülők között; ezt a szembenállást az is növeli, hogy a már említett hagyományos szocializációs intézmények nem tolerálják a fiatalok másságát (Mészáros, 2003). Ez természetesen oda vezet, hogy a tinédzserek egyre korábbi életszakaszban kezdik elutasítani a családjuk által számukra felkínált életmódmintát és értékrendet (Szapu, 2002). Hogy elszakadjanak a család és az iskola általuk túl konzervatívnak tartott értékrendjétől, a kamaszok nagyon korai életszakaszban megpróbálnak önállósulni. Ez a korai önállósulás azonban identitásválsághoz vezethet, és ezért gyakran feszültségoldó technikákra van szükségük.

Az ifjúkor Mátay Melinda meghatározása szerint „a gyermekkor és a felnőttkor közötti átmeneti életszakasz, az ember önmagára találásának és identitástudata kialakulásának ideje” (Szapu, 2002, 22.). Ebben az életkorban a fiatalok mindinkább igyekeznek elszakadni a felnőtt-társadalom nyújtotta védelemtől, és egyre jobban a kortárs csoport segítségére támaszkodnak. A baráti és a kortárs csoportok kapcsolatok fontosabbá válnak a családi kapcsolatoknál, az előbbieket „igazabbnak” tekintik, mint a szüleiket. A fiatalok

loknak a felnőtt világtól való elkülönülése leginkább az ifjúsági kultúrákban figyelhető meg (Szapu, 2002).

A 20. század második felében egyre növekedett azoknak a fiataloknak a száma, akik elutasították a felnőtt-társadalom értékeit és követelményeit. Ezzel párhuzamosan a szociológiai szakirodalom egyre gyakrabban kezdte használni a szubkultúra kifejezést. Természetesen az ifjúsági szubkultúrákon kívül léteznek más szubkultúrák is, mégis, a kutatók jelentős része az ifjúsági szubkultúrák tanulmányozására irányult. A szubkultúra elsődleges jelentése: egy „nagyobb, átfogóbb kulturális közegben élő csoporthoz, társadalmi közeghez, [...] réteghez köthető kulturális rendszer” (Mészáros, 2006, 61.). Kialakult a szónak egy másodlagos jelentése is, mely alapján a szakirodalom „magukat e saját szimbólum-, norma- és hagyományrendszerrel rendelkező csoportokat” (Mészáros, 2006, 61.) nevezi szubkultúráknak. (például: rock-vagy techno-szubkultúra).

A szubkultúra-kutatások kezdeti fázisában a szubkultúra kifejezést gyakran alkalmazták a deviánsnak tekintett csoportok megnevezésére – a szóhoz a köznyelvben ma is negatív konnotáció kapcsolódik. Kezdetben a városi deviáns fiatalokat (általában fiúkat) tekintették a szubkultúrához tartozónak. Viselkedésük, magatartásuk mögött általában társadalmi problémát láttak, az általuk elkövetett bűnöket pedig társadalmi eredetű jelenségnek tekintették. Később a kutatók – ismét a nagyobb társadalomhoz viszonyítva – a munkásosztályhoz tartozó fiatalok megnyilvánulásait nevezték szubkultúrának. Ezek a nagyobb társadalommal szemben álló megnyilvánulások azonban általában csak a szimbólumok szintjén működtek, és alapvetően a szórakozáshoz kötődtek. A társadalomkutatók a szubkultúrát a társadalomban jelen lévő „zajnak” tekintették, melyre a társadalom érzékenyen reagált – amit természetesen nagymértékben felerősített a tömegkommunikáció: vagy elítélte, megbélyegezte, „demonizálta” a szubkultúrát és jellemzőit, vagy divatossá tette, megfosztva egyúttal ellenállói státuszától (Mészáros, 2006).

Ma a szociológusok nem tekintik annyira deviánsnak a szubkultúrákat, inkább úgy vélekednek, hogy ezek valódi szocializációs színterek, amelyek segítik a fiataloknak a felnőtt-társadalomba való beilleszkedését. A 20. század végén tehát nagyon jelentős attitűdváltozás ment végbe a kutatók gondolkodásában: eszerint az iskolai tanulással párhuzamosan a szubkultúrákban zajlik egy másik, de ugyanúgy igazi tanulási folyamat, hiszen a fiatalnak normákat, nyelvezetet, értékeket, viselkedési formákat is el kell sajátítania. A különbség az, hogy itt a tanulás nem iskolai keretek között folyik, hanem a szórakozáshoz, az élményekhez kötődik (Mészáros, 2006).

Az azonos értékrendet valló, egy szubkultúrába tartozó fiatalok között nagyon erős a „mi-tudat”: az egy csoporthoz, egy szubkultúrához tartozó fiatalokra jellemző, hogy közös magatartásformákat alakítanak ki, közös értékeik, közös normáik vannak. Az értékek és a normák közvetítői a különféle kulturális jelenségek, mint például a zene, a tánc, a ruházat, a szórakozás, a nyelvhasználat stb. Ezek természetesen merőben eltérnek a felnőtt-társadalom megfelelő kulturális jelenségeitől. Az ifjúsági kultúráknak egyik legjellemzőbb vonása az uralkodó kultúrával való szembenállás, generációs elkülönülés alapján. Ezek a szubkultúrák ugyanakkor természetesen nemcsak a felnőtt-társadalom uralkodó kultúrájával mutatnak szemben állást, hanem látványosan különböznek egymástól is.

Ma már a kutatók egyetértenek abban, hogy nem ifjúsági szubkultúráról, hanem szubkultúráról lehet beszélni. Az azonos értékrendet valló, egy szubkultúrába tartozó fiatalok között nagyon erős a „mi-tudat”: az egy csoporthoz, egy szubkultúrához tartozó fiatalokra jellemző, hogy közös magatartásformákat alakítanak ki, közös értékeik, közös normáik vannak. Az értékek és a normák közvetítői a különféle kulturális jelenségek, mint például a zene, a tánc, a ruházat, a szórakozás, a nyelvhasználat stb. Ezek természetesen merőben eltérnek a felnőtt-társadalom megfelelő kulturális jelenségeitől. Az ifjúsági kultúráknak egyik legjellemzőbb vonása az uralkodó kultúrával való szembenállás, generációs elkülönülés alapján. Ezek a szubkultúrák ugyanakkor természetesen nem csak a felnőtt-társadalom uralkodó kultúrájával mutatnak szemben állást, hanem látványosan különböznek egymástól is. (Szapu, 2002).

Hogy egy serdülő végül melyik szubkulturális csoporthoz fog tartozni, azt több tényező is befolyásolja. Ezek közé tartozik: a lakóhely; a családi háttér; a fiatal társas kapcsolatai (barátok, szerelem); az iskola, ahol a fiatal tanul; a fiatal érdeklődési köre; hogy milyen zenét szeret alapvetően; aktív vagy passzív szórakozási formákat részesít-e előnyben; vannak-e előítéletei más csoportokkal szemben; stb. Csoportképző tényezőként Szapu (2002) három lényeges elemet jelöl meg: a zenét, a szórakozóhelyet és szórakozási formát, illetve a külső megjelenést. A zene, illetve a másik két csoportképző tényező alapján a következő ifjúsági szubkulturális csoportokat különbözteti meg: rocker, metálos, alternatív, punk, szkinhed, rapper, diszkós, house-os és raver. Szapu 2002-ben megjelent etnografikus leírásában azonban még nem szerepeltek az emo vagy emósok, hiszen ez az ifjúsági szubkultúra csupán két-három éve jelent meg Magyarországon. Mivel azonban viszonylag gyorsan népszerű lett a serdülők – különösen a kiskamaszok (11–16 évesek) – körében, így mára már alig van pedagógus vagy szülő, aki ne hallott volna róla.

Az emo története

Az 'emo' rövidítés. Többen úgy vélik, hogy az angol 'emotional' szóból rövidült, melynek jelentése 'érzelmes, érzelgős, könnyen megható'. Ez a jelentés egyben utal a stílus követőinek lelkivilágára is. Mások szerint az emo a szintén angol 'emotive' szó rövidítése, mely az eredeti zenei stílusra vonatkozott; ezt jelzi a szó jelentése is: 'érzelemfelidező, hangulatfelidező' (Burrows, 2006). A köztudatban az előbbi jelentés terjedt el. Az emo eredetileg az Egyesült Államokból indult, a '80-as évek közepén zenei irányzat volt: a hardcore punk egyik változata. A washingtoni zenekarok játszottak emotive hardcore-t a New York-i durvább hardcore ellenáramlataként. Ezek az úgynevezett emocore zenekarok, mint például a Rites of Spring (Tavaszi rítusok), Embrace (Ölelés), One Last Wish (Egyetlen végrendelet), Fire Party (Tűz parti), lágyabb, dallamosabb zenét játszottak. Az emo kifejezés egyébként állítólag épp az előbb említett Rites of Spring zenekartól származik: 1985-ben egy interjúban azt nyilatkozták, hogy rajongóik az emo szóval jellemzik az általuk játszott zenét. Az emo ekkor, a '80-as években nem is jutott el hazánkba. Mivel az emo zene jelentősen nem különbözött a hardcore-tól, a '90-es évek elejére eltűnt (Földes, 2007).

A '90-es években indult az emo második hulláma. 1994-ben a Sunny Day Real Estate (Napfényes nap ingatlan) kiadta *Diary* (Napló) című albumát, melyre Amerika-szerre felfigyeltek. A világháló segítségével az együttes nagyon hamar népszerű lett, a fiatalok pedig rájuk ragasztották az emo jelzőt. Később több más zenekar is követte ezt az úgynevezett indie emo stílust, mint például a Sense Field (Érzékek földje), a Cross My Heart (A szívemen át) vagy a Jimmy Eat World (Jimmy megeszi a világot). Gyors népszerűvé válásukat az is elősegítette, hogy az MTV rendszeresen játszotta a dalait, melyek szövege tele volt érzelmmel. Az évtized végére az emo bekerült a zenei mainstream irányzatok közé. 1998 nyarán a *Teen People* (Tizenévesek) című magazin közölt egy cikket az

emóról; a cikk szerzője kijelenti, hogy az emo a legújabb zenei stílus (*DeRogatis, 2003; Popkin, 2006*).

Az újabb és egyben utolsó hullám az Egyesült Államokban az évezred elején indult. Egyre több együttest tekintettek emónak, ilyen volt például a Fall Out Boy (Kihullott fiú), Funeral for a Friend (Temetés egy barátomnak), My Chemical Romance (Vegyí románc), Panic! at the Disco (Pánik a diszkóban) (*DeRogatis, 2003*). (Az amerikai együttesek nevének fordítása a szerzőtől származik.) Népszerű együttesek és énekesek ma is folyamatosan tűnnek fel, az elmúlt egy-két év nagy kedvence a tini énekesnő: Avril Lavigne. Ám az emónak kikiáltott zenekarok nem mindig lelkesedtek ezért a jelzőért. Guy Picciotto, a Fugazi és a Rites of Spring egyik frontembere 2003-ban azt nyilatkozta, hogy az emo számára a legidiotább zenei stílus, és soha nem is gondolta, hogy az emo egy zenei stílust jelöl. Azt is megjegyezte még, hogy a legtöbb együttes utálja, ha emónak nevezik (*Prindle, 2003*). A 2000-es évek elejére a kifejezést azonban már nem csak az adott zenei stílus megjelöléseként használták; az emo jelentése kibővült: ezzel a szóval utaltak az erős érzelmek nyílt kimutatására is (*Popkin, 2006*). Az emo harmadik hulláma már átterjedt Európára is, és itt is megjelentek az emo – vagy emónak nevezett – zenekarok, mint például a német Tokio Hotel vagy a magyar No Thanx (*Makki, Göndör és Csingár, 2007*), illetve a legújabb emo banda, az Anti Fitness Club. Gyors népszerűségük talán annak is köszönhető, hogy az együttesek tagjai szinte egyidősek a rajongókkal: ők is tinédzserek. Az origo.hu egy 2007-ben megjelent cikke szerint az USA-ban az emo a legnépszerűbb stílus a fehér tizenévesek körében, és Európában is legalább dobogós helyet érne el a mai ifjúsági szubkulturális stílusok között.

Hogy néz ki egy emós?

A külsőségeket tekintve az emós (vagy emo) meglehetősen extrém. Amikorra a felnőtt-társadalom már kezdte megszokni a metálósok és a punkok polgárpukkasztó, időnként irritáló megjelenését, megjelentek az emók, akik külsőségeikben ötvözik a gothic dark és az indie szubkultúrát. Az emo fiúk és lányok – vagy ahogy saját magukat nevezik: az emoboyok és az emogörlök – többnyire rövid, gyakran feltupírozott, feketére festett haját viselnek, hosszú, arca fésült frufruval. Arcukat is erősen festik, jellemző rájuk a vastag fekete szemkontúr. Kedvelik a szűk, testhez simuló ruhát (minél szűkebb, annál jobb): szűk csípőnadrágot, passzentes felsőket, pólókat, melyhez szívesen viselnek kockás vagy virágmintás tornacipőt. Az emók közül sokan szeretik a fekete színű ruhákat, melyet gyakran kombinálnak pirossal vagy rózsaszínnel – pinkkel, ahogy a fiatalok mondják. Kiegészítőként gyakran hordanak kockás vagy szegecselts öveket, többnyire kettőt is, nagy fémcsatokkal, fejükön halálfejes kendőt, láncokat, gyöngyöket, kítűzőket, a lányok karkötőket – akár nyolcat-tízet is egy-egy karjukon –, hajjukban színes masnikat, szalagokat (*1. ábra*). Gyakran látni őket a 70-es éveket idéző retro stílusú ruhákban, SZTK-keretes szemüvegben, kicsi táskával a kezükben. Sokan viselnek közülük testékszereket, különösen az ajakpiercingek népszerűek körükben (*2. ábra*). Mindehhez gyakran anorexiásnak ható soványság párosul (*Földes, 2007; Makki, Göndör és Csingár, 2007; www.priv.hu*).

Az elmúlt 20–25 évben már Magyarországon is kezdjük megszokni a fiatalok extrém külsejét, és már nem botránkozunk meg a punkok színes taréján vagy a szkinhedek tar fején és katonás külsején. Már nem tűnik ijesztőnek az acélbetétes Martens bakancs, a house-osok '90-es évekbeli holdjárói pedig már avitt ócskaságnak számítanak, a mai tizenévesek nem is emlékeznek rájuk. Ami a legmeghökkenőbb – vagy talán legmegbotránkoztatóbb – az átlagember számára ebben az új stílusban, hogy az emogörlök és emoboyok a megtévesztésig hasonlítanak egymásra: a fiúk ugyanúgy festik a hajukat, sminkelik az arcukat, mint a lányok, ugyanolyan stílusú ruhákat hordanak.

1. ábra. Emoboyok és emogörlök megjelenése 2. ábra. Egy emoboy – ajakpiercinggel

Így az emók már a megjelenésükkel is ellenérzéseket váltanak ki nemcsak a felnőtt-társadalomból, hanem gyakran más stílushoz tartozó kortársaikból is. Egy emo lány, É. szerint a felnőttek inkább csak csodálkozással vegyes megbotránkozással megnézik, ám kortársai, az úgynevezett antiemók rendszeresen megjegyzéseket tesznek a külsejére: „Hogy nézel ki? Motorral jöttél? Néztél már tükörbe? Es betört?” Kamaszkorban természetes folyamat, hogy a tizenévesek önállósodni szeretnének, keresik saját stílusukat, saját identitásukat. El akarnak különülni nemcsak a szüleik és tanáraik képviselte felnőttektől, hanem saját kortársaiktól is, ki szeretnének tűnni a tömegeből. Ahogy É. fogalmazott: „jó egy kicsit másnak lenni”, még azon az áron is, hogy el kell viselni a néha sértegető megjegyzéseket. Erről tanúskodik egy emo fiúnak a honlapján olvasható önjellemzés:

„Szeretem azt ami más, ami furcsa, ami kihívó és megbotránkoztató egyben. Szeretem ha csúnyán néznek rám az emberek a buszmegállóban és öszesúgnak a hátam mögött. Ez jelenti azt hogy nem egy vagyok a sok közül, hanem egy azok közül akik nem állnak be a sorba”. (www.priv.hu/matebadboy)

Bár számunkra, pedagógusok számára is gyakran irritáló az emók megjelenése, a gúnyolódó megjegyzés, különösen, ha az osztály előtt tesszük, csak olaj lehet a tűzre. Erről tanúskodnak É.-nek és Cs.-nek, két emo lánynak a sorai:

„Nemérdekel h mejik tanáárnak mi nemteccik rajtam és h nemtecciknekik a stílusom...az ő bajuk h az őskorban nőttekfel és nemtuggyák elviselni ha vki kiténik a többi ember közül..tavaj az 1ik tanáár állandóan a hajammal piszkált h mérállfel annyira meg h csinájjamlejjebb megjijenek..-” megg a smink..azéér a mai napig szóól az 1ik tanáár..állandan h kevesebb fekete meg nerakj rózsaszínt a szemedaláá megjijenek...”

„A tanárainnak meg lehet, hogy nem tetszik de nem szólnak érte. Sőt olyan is van amelyiknek kimondottan tetszik. 1 tanárt zavarok, az meg az 1ik matektanárom, aki nem hajlandó megfogni a fekete halálfejes könyvemet, és undorodik a halálfejes és fekete cuccaimtól.”

Serdülőkorban felerősödik a fiataloknak az a törekvése, hogy önmagukon különböző esztétikai megoldásmódokat próbáljanak ki. Ezt az egyedfejlődés természetes szakaszaként kell felfognunk. Nem szabad elfojtani ezeket a törekvéseket, hiszen ez része annak a folyamatnak, melynek során a kamaszok keresik saját identitásukat, és ennek egy lé-

nyeges eleme a saját, rájuk jellemző stílus megtalálása. Bábosik szerint fontos azonban, hogy ezeket az esztétikai törekvéseket megpróbáljuk orientálni, „megfelelő instrukciókkal segíteni” (Bábosik, 2004, 28.).

Az emo szubkultúra színtere: az internet

Míg a 20. század végi ifjúsági szubkultúrák követői (rockerek, alterok, house-osok, diszkósok, stb.) valós színtereken – kocsmákban, klubokban, diszkókban, partikon – ismerkedtek és találkoztak, addig a 21. század eleji irányzatok találkozási pontjai virtuális színterekhez, a világhálóhoz kötődnek. Így az emo kultúra rendkívül gyors terjedése is az internetnek köszönhető. A YouTube-on számtalan, hosszabb-rövidebb videó nézhető meg és tölthető le az emókról: hogyan kell emo frizurát készíteni, hogyan kell emo stílusban sminkelni, milyen egy emo napja. De találhatunk itt rengeteg fényképet emoboyokról és -görlökről különböző pózokban, sokszor saját magukat fotózva. A magyarországi internetes oldalak közül a privi.hu-n jelennek meg leggyakrabban az emokidek honlapjai. Böngészve a honlapok között, több hasonlóságot is lehet találni. A serdülők először jellemzik magukat, leírják, miket és kiket szeretnek, illetve nem szeretnek, például:

„Cejjssük: Barááatimaaaat<3(L)(R)^.^:P, Mundayáát<3(kutyumm), a rajzfilmeket *.* deaz ijen régijeket mint amijen a Kockásfülű nyuszi meg a Bob és Bobek megmeg PomPom megg ijesmikk^^(nodeazért a mai meséket is szeressük^^), a későnfekvést, a délutánig alvást, kóborolni, eltévedni, hintázni, feltűnőneklenni, nemhejesen írni:P, a nyuszi-kaaat<3, megnevetettni másokat a hüjeségeimmel XD, jáccótereket, csokit.nyalókát.gumicukkjot, megismerni nyúúú embörkéket:P, gitárral ijeszgetni a kuyám XD, rágólufit fúúújni :D, mekibemenni..XD, napszem-siket, bömböltetni a zenét(hagyörűjjenek a szomszédok XD)

Nemszeressük: ha felkeltenek, a sulit(blööö), a kétszínű embereket, ha lebarmulok, hányni..XD, ha vki enmismer és úgy ítélmeg, ha vkinek ugyanojan vagy hasonló rucija vagy akármije van, -ha leutánoznak:S” (www.privi.hu/kiki.lullest)

Az emókról az a nézet terjedt el, hogy szomorúak, magukba fordulók, sőt depressziósak. Tari szerint, ha egy kamasz olyan mondatokat ír a honlapjára, mint „gyűlölöm a sulit” vagy „gyűlölök mindent”, az akár természetesnek is tekinthető, hiszen ebben a korban jelentős hormonális és pszichés fejlődés zajlik: komoly változásokon megy keresztül mind a testük, mind a személyiségük. Sok serdülő nem találja a helyét a mai világban, nem érti saját magát sem, és megpróbál kapcsolódási pontokat keresni másokkal. A számítógép képernyője előtt ülve gyakran a hasonló problémákkal küzdő társait találja meg, így rossz érzései nem csökkennek, hanem inkább növekednek, és „pozitív, életigenlő ingerek helyett a depresszió és világfájdalom jelenségeivel találkozik”.

Hasonló stílusban írt, affektáló, selypítést utánozó szövegek, szövegrészek sok honlapon megjelennek, különösen a lányokén. A külső szemlélőnek úgy tűnik, mintha ezek a kamaszok és kiskamaszok nem akarnának felnőni, mintha ki akarnák tolni a kisgyermekkor határát, amikor még szabad volt nem csak selypíteni, de azért sem szidták össze őket, ha kissé kényes igazságokat mondtak ki nyilvánosan. Látható az is, hogy a szövegekbe bizonyos pontokra beillesztenek nagybetűket, melyeknek egy része a smiley-kra utal: a D a mosolygást, nevetést jelképezi, az XD a vihogást, erős nevetést, míg az S általában

a szomorúságra utal. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezt az úgynevezett internetes szlenget nemcsak az emók használják, hanem szinte az összes, neten kommunikáló fiatal. Így próbálják hozzáadni a szavak jelentéséhez az azokhoz fűződő érzelmeiket.

Gyakran olvasható az is a honlapok elején, hogy durva hangnemben elküldik azt a látogatót, aki nem emo, vagy akinek nem tetszik ez a stílus: „Nem túlzottan érdekel mit gondolsz, nem mondom h nagy egyéniség vagyok, egy vagyok a sok senki közül. [...] Ha nem tudsz jót mondani fogd be a lepcsés pofád.” (www.privi.hu/lunastar) A honlapok alján általában e-mailt lehet küldeni a honlap tulajdonosának. Van jó néhány olyan fiatal is, aki kifejezetten kéri, hogy írjanak neki azok, akiknek felkeltette érdeklődését, és kapcsolatba akar vele kerülni. Az óvatosabbak azonban – tartva az antiemók gúnyolódásától – úgy szerkesztették meg honlapjukat, hogy csak azok számára engedélyezik e-mail küldését, akik emóként már feljelentkeztek az oldalra. Az antiemók mellett a emók leginkább egymást szidják, sőt pocskondiázzák a honlapokon. Olyan, mintha harc dúlna az „igazi” emók és a „poserek” között – de szinte lehetetlen megállapítani, ki is a valódi emo, és ki az, aki csak külsőségeiben utánozza az emóságot.

Több honlapon is olvashatunk verseket; ezek részben a neten terjednek, de akadnak olyan emók is – hasonlóan a más stílust képviselő többi kamaszhoz –, akik versekben írják ki örömeiket és bánataikat, és saját költeményeiket rakják fel a honlapjukra. E versek nagy része szomorúságról, magányról, kiközösítettségről, megcsalatottságról szól, arról, hogy az élet szörnyű:

Én szerettelek, de te megcsaltál,
Én hajtottam rád de te elhagytál
A patak többé már nem csobog
De a szívemben a zászlód örökre lobog
Bár bú és magány az életem
A szerelmemet nem felejtem
Elhíheted...

(www.privi.hu/lunastar)

Fáj a szó,
Fáj a jó,
Fáj az is, hogy nem szeret,
kit kedvelek.
Fáj, mit a szó nem mondhat
Fáj, mit mutatnak
Kérdeznek, állnak...
Utolsó lehettemre várnak.
S így életem végzem,
Így van végem,
S ez a vers nektek szól kedves, hű Emok!

(www.privi.hu/4everemos)

A honlapokon a szövegek mellett talán sokkal izgalmasabbak a képek. A legtöbb honlapon vegyesen szerepelnek a honlap tulajdonosát ábrázoló fotók olyan képekkel, esetleg videókkal, amelyeket többnyire a YouTube-ról tölthettek le. Az emók egyébként is szeretik fényképezni magukat. Cs. a következőt írta erről a szórakozási formáról: „A Media Markt-ban lehet ingyen videójátékozni, meg fényképezni magad a fényképezőkkel, és megörökíteni magad annak, aki utánad megnézi a fotókat. Nekem ez kifejezett mániám, hogy megnézem a képeket... Mindig találok vami Emohoz hasonló lényt.”

Ahogy a szövegek, ugyanúgy a fényképek témája és stílusa is nagyon hasonlít egymásra. A fényképek nagy részét az emók saját magukról készítik: szíves fotózzák magukat felülről vagy tükörből. A képek szélsőséges világot mutatnak. Találunk a honlapokon narcisztikus pózokban saját meztelen – ráadásul anorexiásan sovány – felsőtestüket vagy nőiesen kifestett arcukat fotózó fiúkat, kihívóan és szexisen pózolók, a fürdőszobatüköröt

nyaló kislányokat, akiket csak a sok smink és a fotó beállítása miatt sejtünk 16 évnél idősebbnek. A fényképek általában láttatni engedik a testékszereket is. Az emóknál oly gyakori ajakpiercing, az alsó ajakban két vámpírfogat utánzó kis karika agresszivitást (vagy talán önagresszivitást?) sugall. De megjelenik a fotókon a serdülők másik arca is: a gyerekek. Különösen a lányok honlapjain találkozni a 4–6 éves kisgyerekekre emlékeztető vonásokkal: hajukban színes masnikat, szalagokat viselnek, karjukon fából és műanyagból készült színes és kockás karkötőket. Feltűnnek a képeken színes tornacipőbe vagy apró mintás vászoncipőbe bújtatott, csámpásan álló lábak. Néhányan egy-egy fotón kedvenc plüssállatukat vagy piros szívecskés rózsaszín díszpárnát ölelnek magukhoz, mások nagy, kerek, színes nyalókat nyalogatnak, vagy királylányt formázó csillogó diadémet tesznek a hajukba, de még cumizó kamasz fényképével is lehet találkozni. Olyan ez a kettősség, mintha ezek a kamaszok nem tudnák eldönteni, merre is induljanak: tartsanak tovább a kihívásokkal teli, de önállósággal kecsegtető felnőttkor felé, vagy forduljanak vissza a selypítő-gügyögő, plüssmackós és nyalókás, biztonságos és védelmet ígéro gyermekkorba, amikor tetteinkért még nem kellett vállalnunk a felelősséget.

A külföldi oldalakról letöltött képeken hasonló arcok jelennek meg. Nem véletlen, hogy Burrows (2006) „klónozott klisének” nevezi az emo imázst, amely azonban mégis vonzó a tizenévesek számára. Burrows szerint azért, mert van valami közös a kamaszokban, ez pedig az érzelmek kontroll nélküli kimutatása, legyen az lázadás, harag vagy magányosság. Ennek a szabadságát adja meg a serdülőknek az emo. Ezek között az internetről letöltött fotók és képek között azonban akadnak olyanok is, melyek meghökkenítő, sőt megdöbbentők a felnőtt szemlélő számára: véres könnyeket síró fiatal lányarcok, kettétört, vérző szívet ábrázoló rajzok. De nem egy honlapon megjelennek biszexualitásra utaló fényképek: egymással csókolózó azonos nemű tizenévesek, fiúk és lányok egyaránt. Úgy tűnik, az érzékiséghez a lányok vonzódnak jobban, mert az ő honlapjukon gyakrabban látni ilyen fotókat – különösen csókolózó emoboyokat.

Tari Annamária (2008) pszichológus szerint ez a divathullám nem létezne az internet nélkül. Úgy a magyar, mint a külföldi honlapokon többnyire 12–15 éves kiskamaszoktól olvashatunk tipikusan emós bejegyzéseket, akik pszichológiai értelemben még gyerekek tekinthetők. Tari szerint éppen ebben rejlik a veszély, hiszen egyrészt az információ szupersztrádán bárki bármihez hozzáférhet, életkori határok nélkül: ezek a serdülők olyan dolgokat nézhetnek és olvashatnak, amelyek feldolgozásához és megértéséhez nem elég érettek sem értelmileg, sem érzelmileg. Másrészt az interneten – a kihívó sminkelés és az erotikus pózok következtében – a 13–14 éves kamaszlányok 16–18 évesnek mutatgatják magukat.

Veszélyes-e az emo?

Az emo sokkal több, mint pop-punk zenei stílus vagy a korábbiakban leírt megjelenés – az emo életérzés. Az emókról az a nézet terjedt el, hogy szomorúak, magukba forduló, sőt depressziósak. Tari (2008b) szerint, ha egy kamasz olyan mondatokat ír a honlapjára, mint „gyűlölöm a sulit” vagy „gyűlölök mindent”, az akár természetesnek is tekinthető, hiszen ebben a korban jelentős hormonális és pszichés fejlődés zajlik: komoly változásokon megy keresztül mind a testük, mind a személyiségük. Sok serdülő nem találja a helyét a mai világban, nem érti saját magát sem, és megpróbál kapcsolódási pontokat keresni másokkal. A számítógép képernyője előtt ülve gyakran a hasonló problémákkal küzdő társait találja meg, így rossz érzései nem csökkennek, hanem inkább növekednek, és „pozitív, életigenlő ingerek helyett a depresszió és világfájdalom jelenségeivel találkozik” (Tari, 2008b). Ezt bizonyítják V. sorai is:

„Hát... először csak úgy “odamondott emo voltam! van egy oldal a www.visualchat.hu és ott baromkodunk az emo-val először a haverjaimmal 2006 október körül... és utánanéztem a stílusnak! Rátaláltam a Vampire Fraksra és végig néztem csomó emonak az adatlapját... először nem akartam felvenni a stílust... hisz csak 11 éves kislány voltam! az szüleim ekkor voltak abban az időszakban hogy állandóan veszekedtek... ilyenkor rengetget sírtam... a haverjaim ilyenkor le s tojtak! Hiába az MSN mg a telefon nem nagyon érdekelte őket h élek még... egyedül voltam! és megint csak a net maradt nekem! Állandóan a gép előtt ültem! És egyszer úgy döntöttem hogy valami változás kell! Mondjuk nem egyik napról a másikra lettem emo, de érzelmi alapja volt!”

Tari (2008b) szerint a kiskamaszok között terjedő depresszióknak az az oka, hogy ezek elé a fiatal serdülők elé olyan akadályokat állítunk, olyan léceket kell megugraniuk (felvételi a nyolc- vagy hatosztályos gimnáziumba, nyelvvizsga, különórák stb.), amelyek iszonyatos terhet raknak rájuk. Ha összeszámolnánk, kiderülne, hogy sok gyerek többet dolgozik, mint a szülei. Emiatt az iszonyatos pörgés miatt a tinik olyan helyzeteket keresnek, ahol kiléphetnek a mindennapos mókuserékből, ahol őszintén beszélhetnek gondjaikról és félelmeikről. Erre kínál remek terepet az emo. Az egyik emo lány így ír a honlapján erről:

„Nappal életvidám vagyok, sokat nevetek de este rámtör egy furcsa érzés amitől irtózom, a magány, a szomorúság, és a csalódottság egyszerre. Ilyenkor jön rám a sírhatnék, és csak fogynak a zsepik, mert tudom, hogy, akit szeretek sose lehet az enyém...=?” (www.privi.hu/lunastar)

Cs. szerint viszont az emók nagyon jó színészek, és a honlapokon található önjellemzésükben és fotóikon sokszor csak mímelik a szomorúságot: „Igazából az emo nem a világfájdalomról szól hanem a 2szélső érzésről. Ha valami jó éri őket 2x annyira értékeli mint 1 nem emo. De ugyanez van a rosszal. Akkor 2x annyira megrázó.” Nem véletlen azonban az sem, hogy a honlapokon megjelenő versek is gyakran fájdalomról, szorongásról, elhagyatottságról szólnak:

Én tudom milyen érzés amikor senkinek se kellesz
én tudom ki az ki ad, és ki az aki elvesz.
Ne beszélj az életről, nem kell a szöveg a fényekről
eleget tudok a fake-ekről és az irigységedről
Én mindig csak ordítok a méregetől
Ittatok már eleget a véremből.
Ideje lenne megtalálni a helyes utat,
nem csak szívni mert ez már eléggé untat.
Elfajult a világ, jobb ha előre nézel,
Ha hátulról támadsz legalább szólj ha velem végzel.
Ez az élet testvérem gondold végig mit teszel,
bármilyen útra lépsz néha jobb ha kicsit fékezel

(www.privi.hu/lunastar)

Sírok, mert érzem a világ baját,
Sírok, mert más nem hallja jaját!
S azt teszem mit más nem,
gondolkodom az életem.
Fáj, hogy más nem találja magát,
Fáj, hogy más nagyra tartja magát.
S azt teszem mit más nem,
gondolkodom az életem.
Vérzik a szív, mit neked adnék,
Vérzik a kéz, amit érted vágnék.
S azt teszem mit más nem,
gondolkodom az életem.
Várnám azt, hogy müljön életem,
S azt teszem mit más nem...

(www.privi.hu/4everemos)

Raadásul ezt a világfájdalmat erősítik nem egyszer kedvenc együttesek dalai is. Noha szerencsére a daloknak csak egy töredéke sugall teljes kilátástalanságot, sok zeneszám szövege szól szomorú, mélabús érzésekről. Gyakran már a címek is sokatmondóak: a My Chemical Romance-tól a *Dead!* (*Halott!*), *Cemetery Drive* (*Út a temetőbe*), a Funeral for a Friend-től a *Roses for the Dead* (*Rózsák a halottaknak*). Ha pedig belenézünk a dalszövegekbe, azt találjuk, hogy egyik-másik szinte kísért az öngyilkosság gondolatával. Ilyen például a My Chemical Romance *Dead!* című dalának néhány kezdő sora vagy a Hawthorne Heights *Ohio is for Lovers* (*Ohio a szerelmeseké*) dalának refrénje, de a magyar Anti Fitness Club *Tedd meg* című dala is:

„And if your heart stops beating, I'll be here wondering: Did you get what you deserve, the ending of your life? ...

Have you heard the news that you're dead? ...

I think they never liked you anyway ...

Wouldn't it be grand,

it ain't exactly what you planned,

and wouldn't it be great if we were dead?”

(www.lyrics.com/index.php/artists/lyric/my-chemical-romance-lyrics-dead)

„És ha megáll a szívverésed, megkérdem: Megkaptad, amit megérdemeltél, az életet végét?...

Hallottad a hírt, hogy halott vagy? ...

Azt hiszem, soha sehogyan nem szerettek téged ...

Hát nem nagyszerű lesz,

nem pontosan az, amit terveztél,

És nem lesz csodás, ha halottak leszünk?”

(fordítás a szerzőtől)

„So cut my wrists and black my eyes. ...

So I can fall asleep tonight, or die.”

(www.lyrics.com/index.php/artists/lyric/hawthorne-heights-lyrics-ohio-is-for-lovers)

„Ezért vagdosom az erem és kihúzom a szemem,

Így ma este elalszom vagy meghalok.”

(fordítás a szerzőtől)

Kell neked már régen

És nincs már kiút.

Téged is úgy csábít, úgy hív az országút.

Ne játssz most a tűzzel, inkább égesd meg magad,

Szúrd be most a tűt, ez egy halálos adag.

(www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/39334/anti-fitness-club/tedd-meg-zeneszoveg.html)

Noha a serdülők állítólag nem veszik teljesen komolyan az ezekhez hasonló slágerek szövegét, Tari Annamária pszichológus (2008b) szerint az emók körében egyre többet találkozni a „depresszív életérzés egyik radikális formájával”, az úgynevezett falcolással. Ez nem más, mint önvagdosás: a serdülő zseletpengével, esetleg késsel csuklója belső részén felületi metszést ejt. Tari klinikai pszichológusként már találkozott olyan emóval, aki magánál hordta a pengét. A külföldi és a magyar internetes oldalakon látni lehet olyan képeket, amelyeken tinédzserek rituálisan használják ezeket az eszközöket; némelyik foton még véres nyomok is láthatók. (Hogy ezek valódiak-e, vagy a digitális technika alkalmazásával kerültek a képre, azt nem lehet megállapítani.) Az mindenesetre nyilvánvaló, hogy az ilyen képek öndestruktív érzéseket tükröznek. A probléma igazán az, ha az „önagresszió bevonul a normális eszköztárba, és egy tinilány szokásává válik, hogy titokban a fürdőben megcsináljon egy ilyen metszést magán” (Tari, 2008b).

Természetesen nem állítható sem az, hogy az emók rendszeresen falcolnak, sem az, hogy ez nem jellemző a többi ifjúági szubkultúra követőire. Ezt fogalmazza meg É. A levelében: „A médiával, és az internettel az a baj, hogy az emot úgy kezelik mint egy embert.

Azért mert egy ember felvágta az ereit nem jelenti azt hogy mindegyik ezt csinálja. Persze biztos van aki ettől megnyugszik, vagy nem tudom, de az nem feltétlenül emo.” K. szerint pedig az emók is különbözők, nem szabad általánosítani: „az emon belülis több stílusvan. vannak pl a Saucy emo-k akik boldogok színesen öltözködnek megijesmi.és vannak pl a hard emo-k akik depressziósak vagdossák magukat”. Azért mindenesetre elgondolkodtató, hogy a négy emo közül, akikkel – alkalmazkodva az irányzat sajátosságaihoz – az interneten, e-mailekben „beszélgettem”, három már próbálkozott az önvagdosással:

„...eléggé nagyvagyok már ahhoz h belássam h a vagdosás nem megoldás persze van amikor még mostis vagdosommagam.de nagyonritkán és csak téll akkor ha nagyon kivagyok bukva. de pl vannak hüjesegeimis pl szivecskét vágtam az oldalamba ami reményeim szerint örökre ottmarad” (részlet K. e-mailjéből).

„Igen... sokan az Emok közül csa úgy spontán szeretik a fájdalmat vagy a szenvedést, és mivel a lelki fájdalmat senkisé nem látja bennük vagy felvágják az ereiket vagy öngyilkosok lesznek! [...] én különösen utálok az olyan Emokat akik valami miatt megvágják magukat, vagy öngyilkosok lesznek! Így egy kicsit magamat is! [...] de mostanság ahányszok a helyére nézek tiszta rosszul leszek!” (részlet V. e-mailjéből).

„Az érvagdosást meg úgyértem, hogy a mai emok nagy része azért vagdossa magát mert mások is. Vagyem csak le akarja vezetni a fájdalmat. Nem biztos hogy öngyi akar lenni. Egy időbe énis vadostam maga. Énse öngyi akartam lenni. Csak a feszültséget vezettem le. [...] én nemcsak karcoltam magam. Volt hogy elég mélyen megvágtam magam... Kis géz meg 1 csuklószorító és megvan oldva a probléma” (részlet Cs. e-mailjéből).

A levelek alapján úgy tűnik, a kiskamaszok számára a falcolás arra szolgál, hogy fizikai fájdalmat okozzanak maguknak, mert így enyhül a lelki fájdalom. Vagyis az öngyilkosság a szorongás csökkentésének, a konfliktus kezelésének olyan módja, amikor az egyén nem a környezetével indulatos, hanem agresszivitását öntudatlanul önmaga ellen fordítja (Tari, 2008a). Az is sejthető az idézett sorokból, hogy ezek a fiatalok nem ismernek más konfliktuskezelési technikákat. Ráadásul „a testi fájdalom azonnal csökkenti a pszichés feszültséget, tehát van egy olyan kapcsolat a kettő között, ami nagyban erősíti a folyamatot” (Tari, 2008a). Ami talán még megdöbbentőbb, hogy egyikük, Cs. nem is tulajdonít túl nagy jelentőséget az önvagdosásnak: „aki csak karcolgatja magát azzal nemkell foglalkozni. viszont hamár nagyon mély a seb azzal annál inkább. Mert az valószínű nem poénból csinálja”. Tari szerint sem kell teljesen kétségbeesni, mert ezekben az esetekben egyáltalán nem biztos az öngyilkossági vágy, de mindenképpen oda kell (kellene) figyelni ezekre a serdülőkre, mert „az öncsonkítás háttérében önértékelési problémák, depresszió [...] lehetnek” (Tari, 2008a).

A négy emo e-mailjéből az is kiderül, hogy gondjaikat-bajaikat többnyire barátaikkal, esetleg testvérukkal beszélnek meg, nincs olyan felnőtt – sem szülő, sem pedagógus – a környezetükben, akihez bizalommal fordulnának. Szüleikkel alig van vagy nem megfelelő a kapcsolatuk, a pedagógusokat pedig sokszor eleve elutasítják. Szerencsére akad el- lenpélda is: „a tanáárokkal sincs semmibajom pl az ofőömet imáádom annyirajóóarc:D” (részlet K. e-mailjéből).

Noha nyilvánvaló tény, hogy a kamaszok érzelmei szélsőségesek, ők maguk pedig hajlamosak a túlzásokra, bizonyára nem véletlen, hogy a négy emo mindegyike azt mesélte, hogy szülei-vel nem harmonikus a kapcsolata. É. szülei elváltak, ő az édesanyjával él, de apjával (feltehetőleg a távolság miatt) jobban megérti magát. Szerinte édesapja jobban bízik benne, ezért engedékenyebb is. Anyja szigorú, nem engedi meg É.-nek az ajakpierceget sem (apjával ellentétben), ezért É. rendszeresen kiveszi otthon. É. tart édesanyjától, és nem is véletlenül: „anyukámnak elmondani se merem h rosszat csinállok. Emlékszem mikor a övére 15 éves volt anya úgy megverte hogy vérzett a feje... Mostmár nem bánt minket (szerencsére) de sose tudni...Nem igazán szeretem anyukámat.”

Úgy érzi, édesanyja nem engedi kibontakozni, és ha a problémáival hozzá fordulna, csak kioktatná, hogy ez „tipikus meg te ehez amugy is fiatal vagy”. V. azt panaszolta, hogy egy időben szülei többször a váláson gondolkodtak, ekkor állandóan veszekedtek egymással is, és vele is, néha minden különösebb ok nélkül. Ekkor, valószínűleg pontosan az otthoni helyzet miatt, került közel az emo stílushoz.

Cs. úgy jellemezte a kapcsolatát szüleivel, hogy édesapja „sokat dolgozik, és ha itthon van akkor gépezik. Ő igazából nem nagyon szól bele semmibe.”. Édesanyjával pedig Cs. nincs jó viszonyban, ahogy fogalmazott: „Én nekem anyummal a legizgalmasabb közös program, amitől énse akadok ki meg ő se, az az, ha eljön vagy elmegyek vele pisilni...:D”. Ennek okát Cs. abban látja, hogy szerinte édesanyja keveset beszélget vele, ha igen, akkor is inkább kioktatja: „[Anyum] hazajön munkából és én próbálok vele lenni, hogy tudjunk beszélni, de kizavar a szobából, hogy fárad. Meg, bármi van nem áll ki mellettem.” Szüleinek, különösen édesanyjának nem tetszik a megjelenése sem, és ezt sokszor kemény szavakkal is gyermeke tudtára adja: „anyám v szól, hogy öltözzek át és mosakodjak meg, vagy szól, hogy hogy nézek ki, lány létemre, hogy lehetek ilyen topis...”. Édesapját viszont nem igazán foglalkoztatja, mit visel, hogyan néz ki a lánya – mint ahogy az sem, hová és kivel jár szórakozni. A legkevesebbet K. árult el szüleivel való kapcsolatáról, de jellemzi a viszonyt, hogy a piercingjét K. szúrta ki magának titokban, amiről minden barátja tudott róla, kivéve a szüleit.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy minél kevésbé kapja meg a serdülő a családjában a megértést és a támogatást, minél kevésbé érzi a családot egy olyan biztos háttérnek, ahová a gondjaival visszahúzódhat, ahol – ha bajba kerül – segítséget remélhet, annál inkább keresi kortársai kapcsolatát és támogatását, annál inkább belekerül egy-egy ifjúsági szubkultúrába, annál hangsúlyosabban vallja magáénak az adott szubkultúra sajátosságait – láthatókat és kevésbé láthatókat egyaránt.

Játék a nemi szerepekkel

Ha megnézegetjük a fényképeket és a videókat a magyar és a külföldi internetes oldalakon, azt tapasztaljuk, hogy alig van különbség külső megjelenés tekintetében a fiúk és a lányok – vagyis az emoboyok és az emogörlok – között. A szakemberek úgy vélik, hogy a nemek összerosódnak, és mintha kezdene létrejönni egy úgynevezett androgün kategória. Mivel sok emo még kiskamasz, a külső nemi jegyek még nem mutatkoznak eléggé, ráadásul az emo nem kedveli a férfias megjelenést (Tari, 2008b). Ahogy a stílus külső leírásakor már említettük, a fiúk hasonlóképp öltözködnek, mint a lányok, ugyanolyan frizurát hordanak, ugyanúgy sminkelek az arcukat.

Tari (2008b) szerint a nyugati társadalmakban változóban vannak a nemi identitások. A klasszikus női és férfimodellek mellett megjelentek a nem hagyományos ideálok: a kemény, férfias, harcias nő típusa és a metroszexuális férfié, aki úgy véli, neki is minden jár, ami eddig csak a nőknek. Mintha kiveszőben lenne az erős, férfias férfi, és előtérbe

---

A négy emo kamasz közül, akikkel hetekig, sőt hónapokig leveleztem, ketten sokkal többről is írtak az e-mailekben, mint amire eredetileg kíváncsi voltam, például hogy mit jelent emónak lenni, milyen az emók megjelenése, hogyan szórakoznak, stb. Meséltek a szüleikkel való kapcsolatukról, barátokról, szerelmekről és csalódásokról – sokszor kéretlenül is. Ez viszont azt is jelenti, hogy bármennyire is zárkóztak a kamaszok, szükségük van valakire, aki meghallgatja, ha kell, megnyugtatja, ha kell, óvatos kritikával illeti őket.

---

kerülne a mindig jól öltözött, (túl!) jól ápolt, testileg és lelkileg egyaránt kifinomult, feminin típusú, úgynevezett metroszexuális férfi. Ezek a hatások érik a serdülőket a médiából is, és természetesen kedvenc fiúbandáik tagjai is hasonlóképpen néznek ki. Nem csoda, hogy a mai kiskamaszok követik a divathullámot. A gond azonban az, hogy ezek a nemi sajátosságokra vonatkozó és nem csupán külsőségekben megmutatkozó hatások túl fiatalon érik őket, olyan életkorban állítják őket választás elé, amikor még nem érettek erre a döntésre.

Ezt a metroszexuális attitűdöt valószínűleg még erősíthetik az emo fiúkban az emo lányok, hiszen nekik pont az ilyen feminin férfiak tetszenek. Megdöbbenően hangzik, de a lányok „cukinak” és „édinek” tartják a fiúkat. Ezeket a jelzőket akár egy évtizeddel korábban sem lehetett hallani – az akkori kamaszoktól sem. Ezek a szavak Tari (2008b) szerint azt az elvárást jelenítik meg a fiatalok részéről, hogy a nemek ne különbözzenek annyira egymástól, ami viszont egyértelműen a kisgyermekkor jellemzője, és nem a serdülőkoré. Mivel tehát a nemek közötti különbségek elmosódní látszanak, innen már csak egy lépés az egymással csókolózó fiúk és lányok, illetve a biszexualitás.

Az interneten olvasható számtalan cikk közül némelyik úgy véli, hogy az emóknak „olyannyira fontosak az érzelmek, hogy azokat [...] saját nemükön vezetik le. A lényeg ugyanis az érzékenység, amit nem korlátozhatnak olyasmik, mint az elsődleges nemi jegyek.” (Földes, 2007) Van ebben természetesen némi igazság az érzelmek fontosságáról, de leegyszerűsítés lenne, ha csupán így kezelnénk a problémát – a cikk ironikus felhangjáról nem is szólva. Noha egyértelmű adatok nem állnak rendelkezésre, az igazi biszexualitás bizonyára az emóknak is csupán töredékét érinti – a többség inkább csak kacérkodik a gondolattal, és megmarad a fotók nézegetésénél. Az említett négy emo levelezőtársam közül csupán egyetlenegy mondta (merte bevallani?), hogy volt már kapcsolata azonos neművel. Az ilyen szexuális kapcsolatban természetesen szó sincs szerelemről; úgy tűnik, a kíváncsiság hajtja a tiniket: kipróbálni mindent, ami nem tilos.

Mit tehetünk?

Szekszárdi (2008) szerint a kamaszok mindig is lázadtak a felnőtt-társadalom ellen: a '60-'70-es években a hosszú hajjal, most pedig a fekete ruhákkal, piercingekkel és tetoválással, a meghökkentő sminkkel és a változatos színű frizurákkal. Lehet, hogy lázadásnak kell felfognunk a feminin férfi típusának túlhajtását is? Az önvagdosás és a biszexualitás azonban már minden bizonnyal túllépi a lázadás kategóriáját. Az öncsonkítás Tari (2008a) szerint öntudatlan segélykiáltás, amelyre a serdülőt körülvevő felnőtteknek – szülőknek és pedagógusoknak egyaránt – fel kell figyelniük. Legyen szemünk meglátni a felcsúszó – és mindig hosszú ujjú – pulóver alól vagy a színes karkötők kavalkádjából kivillanó hegesedő sebeket! A meghökkentő külső mögött gyakran más is megbújik: családi problémák, lelki válságok, szorongás, amelyekről a kamasz nem beszél.

A magyar társadalom még most is nehezen fogadja el a pszichológust: nem mer vagy nem akar segítségéért folyamodni. Így van ezzel a serdülők egy része is. Cs. a következőképpen fogalmazta meg: „Nem arról van szó, hogy nem szeretem a pszichológust, hanem arról, hogy szerintem egy olyan ember, aki csak bemagolta azt, hogy mire mit kell mondani, és nem érzi a saját bőrével, az nekem ne tartson beszéde, inkább adok a barátaim tanácsára. Főleg hogy van 1–2 amelyik hasonló dologokon megy keresztül.” Talán segíthetne ezen a helyzeten, ha minden iskolában lenne iskolapszichológus. Őt a gyerekek nap mint nap látnák, beszélgethetnének vele kötetlenül is, így nem éreznék idegennek, és talán több bizalommal fordulnának hozzá. Ebben az esetben ráadásul nem is lenne szükség szülői bábáskodásra (legtöbbször a szülő viszi el a pszichológushoz gyermeket), hiszen sok esetben éppen a szülő-gyerek kapcsolat nem zökkenőmentes, és a serdülő már csak daczból sem fogadja el szülei véleményét.

Ami pedig a pedagógus munkáját illeti, az minden osztályfőnök számára nyilvánvaló, hogy heti 45 percben, csak az osztályfőnöki órán nem minden esetben lehet hatékonyan nevelni – különösen akkor, ha 33–36 tanuló ül a hagyományosan elrendezett tanteremben a tanárral szemben. Az osztályközösségek csak ritka esetben baráti közösségek is, ezért a serdülő nem tárja fel problémáit (még a jóval kisebbeket sem) az egész osztály előtt. Azt a tényt sem szabad elfelejtenünk, hogy a tinédzserek időnként meglehetősen gonoszak egymással, durva kritikával illetve társukat – talán ugyanolyan dolgok miatt, amelyben ők is hibáznak. Az érzékeny lelkű, sérülékeny kamasz nem állítja pellengére magát – inkább hallgat.

A négy emo kamasz közül, akikkel hetekig, sőt hónapokig leveleztem, ketten sokkal többről is írtak az e-mailekben, mint amire eredetileg kíváncsi voltam, például hogy mit jelent emónak lenni, milyen az emók megjelenése, hogyan szórakoznak, stb. Meséltek a szüleikkel való kapcsolatukról, barátokról, szerelmeikről és csalódásokról – sokszor kéretlenül is. Ez viszont azt is jelenti, hogy bármennyire is zárkóztak a kamaszok, szükségük van valakire, aki meghallgatja, ha kell, megnyugtató, ha kell, óvatos kritikával illeti őket. Talán ki lehetne – úgymond hivatalosan is – alakítani online kapcsolatot a serdülők és az osztályfőnök vagy egy tanár vagy a (jövőbeni) iskolapszichológus között. Elképzelhető ugyanis, hogy a tizenévesek egy része szívesebben megnyílna – legalábbis a kapcsolat elején – egy virtuális kapcsolatban, ahol nem kell szemtől szembe ülnie a segítővel.

Irodalom

- Bábosik István (2004): *Nevelésemélet. Nevelés az Európai Unióban*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Burrows, Amy (2006): The Rise of the Emo Kid. *Barb Wired*, 2008. 07. 10-i megtekintés, http://english.unitecology.ac.nz/barbwired/read_story
- DeRogatis, Jim (2003): *True Confessional?* 2008. 07. 15-i megtekintés, <http://www.jimdero.com/News2003/Oct3LiveDashboard.htm>
- Földes András (2007): Nem transzvesztita, nem depressziós, csak emós. *Index*, 2008.02.05-i megtekintés, www.index.hu/kultur/eletmod/emo
- Makki, Marie-Rose – Göndör Ottó – Csingár Edit (2007): Emo: a nyafogó kultúra. *Hetek*, 16. 2008. 02. 05-i megtekintés, www.hetilap.hetek.hu
- Mészáros György (2003): Techno-house szubkultúra és iskolai nevelés. *Iskolakultúra*, 9. 3–63.
- Mészáros György (2006): Mindennek fonákja? – vagy tán nem is az – az ifjúsági szubkultúra jelenségéről. In: Trencsényi László (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése*. VII. *Az iskolán kívüli nevelés*. ELTE PPK Neveléstudományi Intézet, Budapest.
- Popkin, Helen A. S. (2006): *What exactly is 'emo' anyway?* 2008. 08. 03-i megtekintés, <http://www.msnbc.msn.com/id>
- Poretta, JP (2007): Cheer up Emo Kid, It's a Brand New Day. *The Fairfield Mirror*, 2008. 08. 03-i megtekintés, <http://www.fairfieldmirror.com/entertainment>
- Prindle, Mark (2003): *Interview with Guy Picciotto*. 2008. 09. 15-i megtekintés, <http://www.markprindle.com/picciotto-i.htm>
- Somlai Péter (1997): *Szocializáció*. Corvina, Budapest.
- Szapu Magda (2002): *A zürkorszak gyermekei*. Századvég, Budapest.
- Szekszárdi Júlia (2008): *Írott és íratlan szabályok*. 2008. 09. 25-i megtekintés, <http://www.osztalyfonok.hu/cikk>
- Tari Annamária (2008a): *Az öncsonkítás*. 2008. 07. 11-i megtekintés, <http://tariannamaria.hu/cikkek/klinikai/05-mutilation.htm>
- Tari Annamária (2008b): *Veszélyes-e az emó?* 2008. 07. 11-i megtekintés, <http://tariannamaria.hu/publikacio/13-emo.html>

Forrás

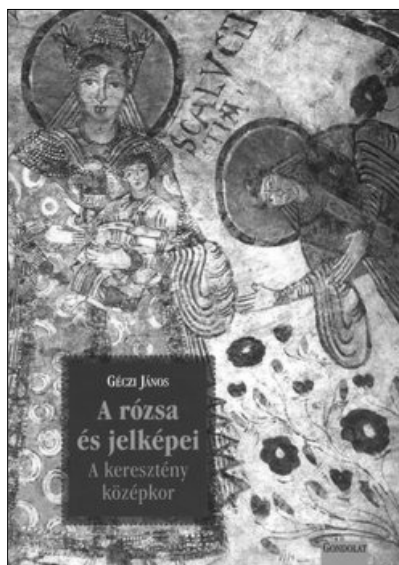
- www.lyrics.com
www.priv.hu
www.priv.hu/4everemos
www.priv.hu/kiki.lullest
- www.priv.hu/lunastar
www.priv.hu/matebadboy
www.youtube.com
www.zeneszoveg.hu

iskolakultúra könyvek

1. **Kamarás István:**
Krisnások Magyarországon (1998)
2. **Petőfi S. János – Benkes Zsuzsa:**
A szöveg megközelítései (1998)
3. **Andor Mihály – Liskó Ilona:**
Iskolaválasztás és mobilitás (2000)
4. **Csányi Erzsébet:**
Világirodalmi kontúr (2000)
5. **Fóris Ágota (szerk.):**
Olasz nyelvi tanulmányok (2000)
6. **Takács Viola:**
A Galois-gráfok pedagógiai alkalmazása (2000)
7. **Szépe György:**
Nyelvpolitika: múlt és jövő (2001)
8. **Andor Mihály (szerk.):**
Romák és oktatás (2001)
9. **Baska Gabriella – Nagy Mária – Szabolcs Éva:**
Magyar tanító, 1901 (2001)
10. **Tüske László (szerk.):**
Muszlim művelődéstörténeti előadások (2001)
11. **Petőfi S. János – Benkes Zsuzsa:**
A multimediális szövegek megközelítései (2002)
12. **Kárpáti Eszter – Szűcs Tibor (szerk.):**
Nyelv-pedagógia (2002)
13. **Reisz Terézia – Andor Mihály (szerk.):**
A cigányság társadalomismerete (2002)
14. **Fóris Ágota:**
Szótár és oktatás (2002)
15. **H. Nagy Péter (szerk.):**
Ady-értelmezések (2002)
16. **Kéri Katalin:**
Nevelésügy a középkori iszlámban (2002)
17. **Géczi János:**
Rózsahagyományok (2003)
18. **Kocsis Mihály:**
A tanárképzés megítélése (2003)
19. **Gelencsér Gábor:**
Filmolvasókönyv (2003)
20. **Takács Viola:**
Baranya megyei tanulók tudás-struktúrája (2003)
21. **Lajtai L. László:**
Nemzetkép és iskola, 1777–1888 (2004)
22. **Franyó István:**
Biológiai műveltségünk (2004)
23. **Golnhofer Erzsébet:**
Pedagógiai nézetek Magyarországon, 1945–1948 (2004)
24. **Bárdos Jenő:**
Nyelvpedagógiai tanulmányok (2004)
25. **Kamarás István:**
Olvasásügy (2005)
26. **Géczi János:**
Pedagógiai tudásátadás (2005)
27. **Révay Valéria (szerk.):**
Nyelvészeti tanulmányok (2005)
28. **Pukánszky Béla:**
Gyermekszemlélet a 19. században (2005, 2006)
29. **Szépe György – Medve Anna (szerk.):**
Anyanyelvi nevelési tanulmányok I. (2005, 2006)
30. **B. Nagy Ágnes – Medve Anna – Szépe György (szerk.):**
Anyanyelvi nevelési tanulmányok II. (2006)
31. **Géczi János:** Az iskola kultúrája: nevelés és tudomány (2006)
32. **Kelemen Elemér:** A tanító a történelem sodrában (2007)
33. **Medve Anna – Szépe György (szerk.):**
Anyanyelvi nevelési tanulmányok III. (2008)

Előkészületben:

34. **Boros János:** Filozófia!

A Gondolat Kiadó könyveiből

